

Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om ”Meddelande från kommissionen till rådet och Europaparlamentet: ‘Europeiska unionen och rymden: Att främja tillämpningar, marknader och industriell konkurrenskraft’”

(98/C 95/03)

Den 30 juli 1997 beslutade kommissionen att i enlighet med EG-fördragets artikel 198 begära Ekonomiska och sociala kommitténs yttrande om ovanstående meddelande.

Sektionen för industri, handel, hantverk och tjänster fick i uppgift att bereda ärendet och antog sitt yttrande den 7 januari 1998. Föredragande var Mario Sepi.

Vid sin 351:a plenarsession den 28-29 januari 1998 (sammanträdet den 29 januari 1998) antog Ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 75 röster för, 3 emot och 5 nedlagda röster.

1. Inledning

1.1. Under perioden från december 1996 till september 1997 har EU:s institutioner utarbetat tre dokument av avgörande betydelse för EU:s politik rörande rymdindustrin⁽¹⁾.

1.2. Det första av dessa dokument⁽²⁾ är ett meddelande från kommissionen till rådet och Europaparlamentet. Det innehåller en utförlig analys av situationen och fastlägger kommissionens roll på detta område.

Detta meddelande utmynnar i ett förslag om att utarbeta handlingsplaner med konkreta angivelser av kommersiella spin-off-effekter som rymdverksamheten kan få inom olika branscher.

1.3. Det andra dokumentet, som lades fram i mars 1997, är just en sådan handlingsplan och rör förhållandet mellan rymdpolitiken och informationssamhället.

1.4. I september 1997 antog rådet slutsatser på detta område (det tredje dokumentet), i vilka rådet ställer sig bakom huvudlinjerna i meddelandet från december 1996 och ger kommissionen i uppdrag att inleda arbetet med att utforma politiken och lagstiftningen på olika områden.

2. Kommissionens meddelande

2.1. Kommissionen påpekar att rymden får en allt större betydelse, inte bara ur vetenskaplig utan också

ekonomisk synpunkt, med tanke på alla de avledda tillämpningarna och de betydande marknader dessa skapar.

2.2. Även om USA anslår betydligt större resurser till rymdverksamheten, kan det konstateras att Europa spelar en ledande roll, särskilt vad beträffar kommersiell försäljning och tjänsteutbud, vilket kan motsvara mer än tio gånger den samlade budgeten för lyftrakter och satelliter.

2.3. Mot bakgrund av detta avgränsar kommissionen sitt eget insatsområde. Kommissionen vill optimera sina insatser dels i medlemsstaterna, dels i Europeiska rymdorganisationen (ESA), och integrera dem i EU:s politik på områden som FoTU, mänskliga resurser, utbildning, samarbete med tredje land och industriell utveckling, i synnerhet när det gäller små och medelstora företag, men också vad gäller transporter, telekommunikation, klok användning av ”hållbara resurser”, osv.

2.4. De yttre ramarna för kommissionens insatser är följande:

a) Det nya geopolitiska scenario som i hög grad skiljer sig från situationen under de båda senaste årtiondena, då rymdverksamheten växte av främst militära orsaker, men även av nationella prestigeskäl.

b) Globaliseringen och öppnandet av de internationella marknaderna för nya konkurrenter.

c) Den teknologiska utvecklingen och övergången till det globala informationssamhället.

2.5. Inom dessa nya ramar har kommissionen för avsikt att med hjälp av de instrument som står till förfogande skapa en miljö som bidrar till att rationalisera investeringarna i industriella strukturer och uppmuntra förbättringar av den europeiska rymdindustrins konkurrenskraft och kvalitet.

⁽¹⁾ KOM(96) 617 slutlig: Meddelande från kommissionen till rådet och Europaparlamentet — Europeiska unionen och rymden: Att främja tillämpningar, marknader och industriell konkurrenskraft.

KOM(97) 91 slutlig: Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén — EU:s handlingsplan: Satellitkommunikation i informationssamhället. Ministerrådets slutsatser om ”Europeiska unionen och rymden” av den 22-23 september 1997 (10746/97 — Presse 276 — G).

⁽²⁾ KOM(96) 617 slutlig.

2.6. Ett problem av avgörande betydelse är de enskilda medlemsstaternas inställning. Dessa måste inse att denna nya situation kräver ett ständigt samråd på europeisk nivå.

2.7. Kommissionen bör å sin sida ha till uppgift att förbättra samordningen av europeisk FoTU-politik och av samarbetet med ESA och de nationella rymdmyndigheterna samt se till att det förs en enhetlig europeisk politik i internationella sammanhang.

2.8. Därefter granskar kommissionsdokumentet de olika områden där rymdpolitiken finner tillämpning, först och främst områdena telekommunikation, övervakning av trafikrörelser och jordobservationer.

2.9. För alla dessa områden föreslås följande fyra typer av insatser, om än med olika omfattning:

- Ett harmoniserat regelverk för att främja standardisering.
- Stöd till FoTU för att nedbringa extraordinära kostnader.
- En samordning i internationella sammanhang.
- Ett incitament att utveckla marknaderna i tredje land.

2.10. Vad beträffar system för uppskjutning av satelliter har man i dokumentet satt upp som mål att vidmakthålla Europas ställning på världsmarknaden, med ett internationellt regelverk som skall trygga öppen och jämlik konkurrens inom denna sektor och en utvidgning av utbudet av uppskjutningstjänster.

2.11. Vad beträffar det internationella samarbetet ställer detta krav på en samordnad hållning på EU-nivå, dels för att EU skall bli en fullvärdig samtalspartner i förhållande till de avancerade länderna, dels för att EU skall kunna utforma en politik för samarbete med och tillhandahållande av tjänster till länderna i Östeuropa, de nya oberoende staterna och utvecklingsländerna.

2.12. Problemen med finansiering av rymdverksamheten bör underlättas avsevärt genom de instrument som kommissionen förfogar över, dels ett strategiskt stöd till de områden som intresserar EU mest (telekommunikation, transporter, rörlighet, miljö), dels ett operativt stöd som medför att EIB:s (Europeiska investeringsbanken) och Europeiska investeringsfondens finansierings- och garantimekanismer förstärks, mot bakgrund av att projektens vinstutsikter är lovande.

2.13. Det finns alltjämt vissa kompetens- och intressekonflikter mellan de olika aktörerna i rymdindustrin, dvs. medlemsstaterna, deras rymdmyndigheter, ESA, enskilda företag osv. Kommissionen avser att inrätta

strukturer för samråd och sluta samarbetsavtal i enlighet med artikel 130m, framför allt med ESA, och lanserar samtidigt idén att inrätta europeiska ekonomiska samrådsgrupper på olika tillämpningsområden.

3. Allmänna kommentarer

3.1. Det aktuella meddelandet offentliggörs vid en oerhörd viktig tidpunkt i rymdindustrins historia: en tidpunkt då rymdindustrin övergår från en övervägande prestigefylld teknologisk och militär sektor till en mer kommersiell civil sektor med stor spridning av tjänster.

3.2. Övergången har redan börjat och det är mycket viktigt att EU tar på sig en vägledande roll redan från början. Redan nu bör kommissionen och medlemsstaterna tillsammans öka ansträngningarna för att förbättra den europeiska industrins ställning.

3.3. Kommittén välkomnar varmt slutsatserna från ministerrådets möte den 23 september 1997, där medlemsstaterna uttrycker sin vilja till samarbete samt ålägger gemenskapen att stimulera detta samarbete. Det handlar alltså om att fördjupa och konkret tillämpa punkterna 2 och 4 i dessa slutsatser.

3.4. ESK ställer sig mycket positiv till dessa slutsatser men vill påpeka att kommissionens analys kräver mycket mer trovärdiga tidsramar och insatsinstrument än vad man planerat för. Det gäller framför allt att intervensera, inte bara via FoTU-politiken, utan genom att främja en trovärdig europeisk industri- och handelspolitik inom sektorn också i efterliggande led. Medlemsstaternas regeringar bör därför verka för att nå fram till en mer gemensam hållning i den internationella politiken.

3.5. Man kan konstatera att efterfrågan, med undantag för några sektorer där det finns en ökning av privata köpare, i dag huvudsakligen är offentlig och att finansieringen till stor del sker med statliga medel (inte bara för FoTU), även om det är tänkbart med en snabb förändring mot en mer kommersiell — dvs. privatekonomisk — politik. Gemenskapspolitiken med avseende på konkurrens, anbudsförfaranden och avregleringen av tjänster måste ta hänsyn till denna speciella omständighet.

3.6. Huvudaktörerna inom rymdpolitiken är i dag framför allt medlemsstaterna, Europeiska rymdorganisationen (ESA) och de nationella rymdmyndigheterna.

En alltför nationalistisk rymdpolitik kan skapa förvirring i rollerna, dubbelarbete och bristande synergi samt farlig konkurrens. Kommissionen bör med utgångspunkt i de anförda slutsatserna från ministerrådet och som ett led i handlingsplanerna utarbeta en effektiv samordningsplan för den europeiska rymdindustripolitiken.

3.7. Detta förutsätter en gemensam vilja från medlemsstaterna att samordna rymdpolitiken. Det är endast på så sätt som man kan få en effektiv industripolitik på marknaderna och ett maximalt utnyttjande av resurserna. Mot bakgrund av detta visar sig ett allt närmare samarbete mellan kommissionen och ESA vara oundgängligt — man måste alltså utöka det redan befintliga samarbetet.

3.8. ESK vill betona att rymdindustrin har stor betydelse för hela den europeiska ekonomin, den ökar dess konkurrenskraft, stimulerar nya projekt och vidgar sektorns utvecklingsmöjligheter. Sektorns framgång har därför ett stort strategiskt värde. Alla instrument och förfaranden bör därför gå i den riktningen. Om dessa framgångar inte kan förverkligas, kan det vara lämpligt att i den sektorn tillämpa det "förstärkta samarbete" som nämns i Amsterdamfördraget.

3.9. Vid de internationella förhandlingarna om radiofrekvenser och telekommunikationsstandarder (ITU) eller om konkurrensbestämmelser och marknadsfördelning, är det nödvändigt med ett gemensamt europeiskt ställningstagande och en enda förhandlare för att få en politisk tyngd gentemot de övriga samtalspartnerna.

3.10. Kommittén stöder kommissionens strävanden att skapa samrådsgrupper men anser att det behövs en effektivare institutionell och lagstiftningsmässig samordningsstruktur, framför allt med tanke på den ökande internationella konkurrensen.

3.11. Kommissionen väljer att intervensera inom tillämpningsområden som är avledda från rymdverksamheten och värderar därför inte uppskjutningsdelen efter förtjänst, trots att det är den som är sektorns främsta drivkraft. ESK efterlyser stimulans- och samordningsverksamheter även inom det området, så att Europa tillförsäkras den självständighet som krävs när det gäller raketuppskjutning.

3.12. Kommissionen belyser inte i tillräckligt hög grad ett av de grundläggande problemen när det gäller denna industris framtid, och det är förhållandet mellan FoTU och de industriella och kommersiella effekterna. Detta innebär antingen att man måste utvidga ESA:s befogenheter nedåt (de är för närvarande inte marknadsorienterade) eller skapa en "myndighet" inom ramen för EU eller åtminstone ett kontaktorgan, som kan optimera eventuella synergieffekter. Det är uppenbart att en

eventuell gemensam struktur eller en ändring av ESA:s funktion nog måste utvärderas så att förhållandet avkastning/kostnader kan förbättras.

3.13. Man bör främja inrättandet av en sammanslutning för rymdindustrier, enligt mönster från försvarsindustrierna, i syfte att harmonisera de nationella industriernas olika ställningstaganden och verka för en allt enhetligare industripolitik.

3.14. Även om kommissionen tar upp utbildning och vidareutbildning av de mänskliga resurserna i en annan del av meddelandet, bör man mycket tydligare framhålla dessa faktorerens enormt stora betydelse för denna sektors utveckling.

3.15. Kommissionens detaljerade genomgång av alla tänkbara tillämpningsområden för rymdsystem visar inte bara på sektorns strategiska betydelse, utan också på dess allmännyttan och på de samordningsvinster som kan uppstå vid användning av satelliter som täcker upp det breda spektrum av verksamheter som behandlas här. Av detta framgår att framtiden för denna sektor kommer att innebära en ökad utveckling av satelliter och satellitnät med många funktioner (den nya generationen) snarare än de satelliter som bara har en funktion (som i dag är den vanligaste), och även av uppskjutningssystem som anpassas till de nya satellitsystemens olika krav.

3.16. ESK framhåller ännu en gång denna sektors komplexa karaktär och nödvändigheten av ett övergripande synsätt som omfattar alla tänkbara verksamheter, och uttrycker sitt starka stöd för en samordnad förvaltning av de olika beslutsfattande myndigheter som finns inom denna sektor.

4. Särskilda kommentarer

4.1. Det är av avgörande betydelse att främja utbildning och spridning av teknisk know-how, både gentemot användarna och små och medelstora företag, för att främja investering och efterfrågan så att man på plats skapar en självförstärkande utveckling. De små och medelstora företagens medverkan är nödvändig för att nedbringa produktionskostnaderna, utprova ny teknologi samt öka sysselsättningen och utbredningen av tjänster.

4.2. Det är nödvändigt att genomföra en så grundlig undersökning som möjligt av EU:s aktuella FoTU-verksamhet, så att kommissionen och de härför avsedda nationella myndigheterna gemensamt kan minimera eventuellt dubbelarbete, upptäcka icke lönsamma sektorer, optimera en snabb omsättning av resultaten i industriella tillämpningar och särskilt inrikta sig på en maximering av den ekonomiska/sysselsättningsmässiga

”lönsamheten”, i ett nationellt och, framför allt, europeiskt perspektiv. Rymdindustrin måste ses som en multiplikatorfaktor för en sådan ”lönsamhet”.

4.3. Det är av grundläggande betydelse att man, i samband med en rationalisering av FoTU-verksamheten, utverkar finansiering från centrala europeiska myndigheter även i tillämpningsfasen (t.ex. projektfinansiering) framför allt för att stimulera till privata investeringar.

4.4. Med tanke på den stora europeiska satsningen på den internationella rymdstationen och avsaknaden av särskilda gemenskapsföreskrifter för att skydda kommersiella rättigheter med avseende på teknologisk egendom tillämpad och/eller framtagen i rymden, är det av avgörande betydelse att man, i likhet med vad som skett i USA och håller på att ske i Japan och Ryssland, fastställer regler som gäller patent och tillstånd. Det kommer sedan att bli nödvändigt att utarbeta gemensamma internationella föreskrifter som reglerar specifika aspekter vid TRIPS-förhandlingarna inom ramen för WTO.

5. Förslag till handlingsplan och tänkbara tillämpningar

Exemplen som följer avser att visa den betydelse rymdindustrins tillämpningsområden har för europeisk ekonomi och det europeiska samhället. Alla dessa tillämpningsområden kräver inte nödvändigtvis särskilda insatser från kommissionen.

5.1. Jordbruk

Detta är en sektor som är särskilt väl lämpad för kontroll via rymdsystem, för att på global nivå komma fram till vilken gröda som lämpar sig bäst i förhållande till markens kemiska och fysiska egenskaper. Dessutom kan man via satellit kontrollera föroreningar som orsakas av människan och förebygga skador som orsakas av stora angrepp av insekter eller parasiter.

5.2. Meteorologi

Rymdindustrin har haft och kan spela en stor roll för meteorologiska mätningar, analyser och prognoser, särskilt med avseende på meteorologiska företeelser med stor geografisk utbredning. Man kan förutse att tekniken utvecklas ytterligare och satelliterna förses med effektivare sensorer som kan säkra en bättre bearbetning och effektivare vidarebefordran av data.

5.3. Fiskeri

Fiskeindustrin kan få stor behållning av satellitövervakning av haven, med nyttiga anvisningar om fiskbestånd-

ens omfång och rörelse, vilket främjar ett hållbart utnyttjande av resurserna.

5.4. Vetenskap

Vetenskapen har varit en av de grundläggande faktorerna för rymdindustrins uppkomst. Kommissionen har lagt större vikt vid de rent kommersiella målsättningarna och inte i tillräckligt hög grad beaktat återverkningarna av de uteslutande vetenskapliga målsättningarna och hittills överlåtit detta område till ESA. Därigenom mister man möjligheten att optimera knappa mänskliga och ekonomiska resurser för att på lång sikt uppnå framsteg genom en mer industribetonad och ”smidig” inriktning. Den europeiska rymdindustrin måste medverka i den internationella rymdstationen med tanke på de positiva effekterna för industrin (metallurgi, biokemi, farmakologi, mikroelektronik, telekommunikationer) och även med tanke på det vetenskapliga nytänkande som det kommer att leda till.

5.5. Förebyggande av katastrofer och ledning av insatser

Möjligheten att, i vissa fall, förebygga och sedan övervaka effekterna av allvarliga skador på infrastrukturer, belyser rymdsystemens grundläggande roll för teleövervakning och kommunikation i syfte att utföra effektiva insatser på marken.

5.6. Kampen mot bedrägerier

Hittills har utnyttjande av satelliter för att bekämpa bedrägerier och brottslig verksamhet varit alltför sällsynt trots att det varit effektivt. Det kan gälla verksamheter som illegal byggnation, dumpning av farligt avfall, illegal invandring, tillverkning och försäljning av narkotika, skogsavverkning, farliga eller illegala industrianläggningar osv.

5.7. Miljö

Under de närmaste åren kommer jordobservation via satellit i följande avseenden att spela en framträdande roll för att förbättra miljön:

- En mer korrekt geografisk kartläggning.
- Övervakning av föroreningskällor i tätbebyggda områden.
- Övervakning av vattenkvaliteten i stora områden.
- Övervakning av klimatförändringarna (växthuseffekten, ökenutbredning, okontrollerad skogsavverkning).

5.8. Trafikrörelser

Det är allmänt känt att man på kontinental nivå eller rentav på världsnivå kan genomföra en enhetlig och effektiv övervakning och styrning av trafiken (i luften, till havs och till lands) med hjälp av särskilda multimodala och multifunktionella satellitsystem. Eftersom det i dag inte finns lämpliga tjänster för positionsbestämning, kommunikation och säkerhet, skulle ett sådant projekt kunna vara ett passande alleuropeiskt industriellt och teknologiskt motdrag till USA:s dominans. En enhetlig standardisering och lagstiftning (frekvenser, radiokommunikation, standarder, kompatibilitet och interoperabilitet mellan brukarterminaler), åtminstone på gemenskapsnivå, kommer utan tvekan att främja utvecklingen av industriella tjänster och produkter, inte bara när det gäller sjöfart och luftfart, utan också vad avser landtransporter. På det området finns alltså en stor potential för produktivitetens utveckling, framför allt vad beträffar brukarterminaler och tilläggstjänster. Detta ämne utgör också ett viktigt inslag i ESK:s yttrande om luftfartssektorn.

5.9. Telekommunikationer

Satelliterna kan, tack vare sin specifika förmåga att tillhandahålla telekommunikationstjänster med bred bandbredd — multimediala plattformar — med hög informationstäthet över hela området som täcks (på kontinental nivå), även nå den enskilde användaren

på platser som inte täcks av de markbundna näten. Mobiltelefoni, i synnerhet, är mycket effektivare via satellit än via ett markbundet mobiltelefonnät.

5.9.1. Dessutom är satelliter ett utpräglat "överstatligt" hjälpmedel som främjar kommunikationer mellan användare i olika länder, oavsett vad som gäller för olika enskilda markbundna nät.

5.10. Uppskjutningstjänster

I samband med frågan om en mer effektiv samordning i EU skall framhållas att det är nödvändigt att stödja insatserna för att hålla ställningarna i de marknadssegment som den europeiska industrin för närvarande behärskar. Dessutom är det lämpligt att bredda utbudet av lyftraketmodeller med tanke på de förutsättningar som finns på marknaden för lyftraketer som kan återanvändas samt små och medelstora lyftraketer. Dessa modeller skall svara mot det ökande behovet av engångsuppskjutningar av små och medelstora satelliter med särskilda uppdrag.

5.11. Produkter med dubbelt användningsområde

Resultaten av de många undersökningar som utförts i militär regi kan med stort utbyte användas inom den civila sektorn för att utforma effektiva system för observation, övervakning och multimodal kommunikation (t.ex. de undersökningar som utförts av VEU och NATO).

Bryssel den 29 januari 1998.

Ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Tom JENKINS